

Verknocht aan Steenuilen, boeren en buitenlui

Jan Bengevoord

Als de natuur vroeg in het voorjaar voorzichtig groen kleurt, zijn Ronald van Harxen (55) en Pascal Stroeken (40) al weer onderweg in de Oost-Achterhoek. Met een ladder op het dak, het veldboek en de handleiding in de tas, een koffer met meet- en ringspullen op de achterbank en in de kofferbak een gereedschapskist. Met iedere zaterdag vele kilometers over afgelegen weggetjes en vele koppen koffie met koek aan menig keukentafel voor de boeg.

Al 25 jaar voltrekt zich dit ritueel met als doel het leven van de steenuil te doorgronden. Zij werden daarvoor én voor hun werk voor STONE onderscheiden met de gouden wimpel van de Nationale Postcodeloterij, maar de kroon op alle tijd en werk is een boek over de steenuil in Nederland. „Op de steenuil raken we niet uitgekeken. Ook niet op de mensen die op hun erf onderdak bieden aan deze machtig mooie vogel. De combinatie van steenuilen en het contact met mensen maakt het onderzoek zo boeiend”.

Wat was de aanleiding om een boek over de steenuil te schrijven?

„We hebben in de loop van het onderzoek in de Achterhoek wel het een en ander gepubliceerd. Na

25 jaar leek het ons belangrijk om de onderzoeksresultaten integraal op een rij te zetten. Zoveel jaar onderzoek is voor ons een mijlpaal. Aanleiding was duidelijk ook dat we een boek wilden schrijven om ook de verbondenheid van mensen met de steenuil te laten zien. Het boek gaat verder dan alleen cijfers over legselgrootte en broedsucces”.

Is het Achterhoekse onderzoek representatief voor de steenuil in heel Nederland?

„Ons onderzoeksgebied in de Achterhoek is nog grotendeels een kleinschalig agrarisch landschap met de hoogste dichtheden aan steenuilen in Nederland. In het boek maken we ook uitstapjes naar andere steenuilgebieden, zelfs naar Vlaanderen. Het Achterhoekse

landschap is nog kleinschalig met veel verspreid liggende boerenerven. Juist op die erven heeft de steenuil zich kunnen handhaven, want eigenlijk is de steenuil vrijwel uitsluitend erfvoegel geworden. Daar waar weinig erven zijn of broedgelegenheid op de erven verdwijnt zie je de steenuil verdwijnen. Ook in grootschalige, intensieve agrarische gebieden verdwijnt de steenuil omdat er geen nestgelegenheid bijvoorbeeld in de vorm van holle bomen meer is. Bovendien is in zulke gebieden nauwelijks voedsel te vinden”.

Wat maakt de Achterhoekse erven zo aantrekkelijk voor de steenuil?

„Ze bieden volop broedgelegenheid in schuurtjes en andere gebouwen. Of de bewoners werken mee aan het plaatsen van nestkasten op het erf. Minstens zo belangrijk is het voedselaanbod. Vooral als er nog vee op en om het erf aanwezig is dan werkt dat zeer positief uit op het aanbod van voedsel in de vorm van muizen, insecten en andere prooisoorten”.

Wat is de grootste bedreiging voor de steenuil in de Achterhoek?

„Het vervangen van schuurtjes en andere gebouwen door strakke nieuwbouw zonder nestmogelijkheid. Of zelfs het geheel slopen van gebouwen. En het veranderen van de erfinrichting in strakke tuinen en het verdwijnen van vee als boerenbedrijven stoppen en boerderijen door burgers worden bewoond. Om voldoende voedsel te vinden hebben steenuilen een rommelig erf nodig, want een straal van zo'n 250 meter rond het erf is het belangrijkste leefgebied. Het is onze ervaring dat ook veel burgers bereid zijn om een erf steenuilvriendelijk in te richten of te houden, maar ze weten vaak niet hoe dat moet. Mondeling, maar ook via de brochures van STONE geven we hele praktische tips. En dat blijkt uitstekend te werken. Veel broedplaatsen blijven dan ook gelukkig behouden als de boerderij wordt verkocht aan burgers. Ze zijn vaak net zo enthousiast als de vorige bewoners. Vaak wordt al aan de nieuwe bewoners meegedeeld dat wij in het voorjaar langskomen voor het onderzoek”.

De meeste mensen zijn enthousiast over steenuilen op het erf. Zijn er echt geen Achterhoekers die het maar een eng, vervelend schreeuwbeest vinden?

„We hebben dat in 25 jaar nog maar één keer meegemaakt. Dat was een boer die het heel erg vond dat de steenuil wel eens een zwaluw pakte. Op die ene uitzondering na vinden alle mensen het fantastisch om een steenuil op het erf te hebben. Ze vinden het prachtige vogels, zijn er helemaal verkocht aan geraakt. Dat geldt voor boeren en buitenlui en wordt van generatie op generatie overgedragen. Als we de nesten controleren willen de meesten precies weten hoe het er voorstaat. De ladder staat meestal al klaar en de hele familie, en soms zelfs de burens, komt kijken. Bij veel mensen komen we nu al 25 jaar. De

band die we met veel mensen hebben, maakt het onderzoek voor ons extra boeiend. Helaas hebben we niet altijd tijd voor een uitgebreid praatje of koffie. Als je 20 nesten op één dag moet bezoeken om alle broedplaatsen drie keer in het broedseizoen te kunnen controleren dan is dat onmogelijk. Gelukkig snappen mensen dat wel”.

Op Achterhoekse erven komt ook de kerkuil voor. Waarom blijft het aantal steenuilen redelijk stabiel en lijkt de stand van de kerkuil wel een jojo?

De kerkuil is een echte specialist, die alleen muizen eet. Dat maakt de kerkuil veel kwetsbaarder voor strenge, sneeuwrijke winters als er nauwelijks muizen zijn te vangen. De steenuil is minder afhankelijk van muizen. Is minder kieskeurig. Daarom is er na strenge winters nauwelijks een terugval in de stand van steenuilen.

Na 25 jaar nog niet uitgekeken op steenuilen?

Nee, beslist niet. Natuurlijk sluipt een zekere routine in het onderzoek. In de beginjaren moesten we veel zaken nog helemaal ontdekken. Zo hebben we soms wel dagen gezocht om het nest op een bepaald erf te vinden. Na 25 jaar onderzoek weet je waar je zoeken moet, je loopt bijna blindelings naar een nestplaats toe. Ieder voorjaar begint het weer te jeuken en is het weer spannend en is het contact met alle mensen op de boerderijen heel inspirerend. Bij leven en welzijn gaan we nog heel lang door. Het is bij ons zoals bij de meeste mensen: als je ooit een steenuil en de jongen van nabij hebt gezien of in handen hebt gehad dan ben je echt helemaal verkocht. Steenuilen blijven ook na 25 jaar onderzoek fascinerende beesten. Het is prachtig dat we dat sinds een aantal jaren ook met veel mensen kunnen delen via de webcam van Beleef de Lente. Het is toch fantastisch dat mensen over de hele wereld achter hun computer kunnen meegenieten van het lief en leed van het Achterhoekse steenuilenpaar. Nee, op steenuilen raken we niet uitgekeken...

Voor meer informatie over dit boek, zie pagina 2.